

ACC. N:R M. 14281: 1- 11.

Landskap: Blekinge Upptecknare: Åke Flyborn
Härad: Lister Berättare: olika personer; se uppt. bla-
cken bakvid!
Socken: Majäddby Berättarens yrke:
Uppteckningsår: 1957 Född år i

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

(uppteckn. från Hamö fiskeläge.)

När den nya tiden kom till bygden.
Emigration. s. 10-11. s. 1-9.

LUF 73.
" 103.

ACC. N:R M. 14281:/

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

När jag gick i skolan fick vi gå i en liten fiskarstuga för en icke examinerad lärarinna. Först sista skolåret gick vi i ett nybyggt skolhus. När jag var 15 år konfirmerades jag, fick då bo i Hörviken och gå till Mjällby 3 gånger i veckan från oktober till pingst, då konfirmationen var, och varje söndag var vi tvugna att gå i kyrkan. På Hanö hade dom aldrig gudstjänster. Prästen kom endast när barnen hade examen, förrättningar och annat fick göras i Mjällby. Ville man till kyrkan någon gång så fick man segla in till Hörviken och så gå till Mjällby. Det kom en sekt till Hanö i min ungdom, de hade många möten och de var många Hanöbor som gick in i den.

Förr fanns det kor i nästan varje hus, men de försvann för 20-30 år sedan. Gris och höns hade man i varje stuga och det finns fortfarande i de flesta stugorna. Man jagade mycket sjöfågel på Hanö, mest ejder och alfågel, men det blev slut med det på 1940-talet.

Bröd bakade man alltid själv och man slutade inte med det förrän efter det sista kriget. Nu är de flesta bakugnarna rivna. Det går så lätt att få bröd och de unga tycker mera om det fina bröd de nu kan köpa.

I min ungdom fanns här en liten handelsbod där det såldes snus, spik, kaffe och lite småkrafts. Riktiga handelsbodar kom senare, minns ej riktigt när.

Telefon och ordnad postgång kom till Hanö först omkring 1925, elektriskt ljus först till julen 1939.

Tomterna arrenderades av bönderna och arrendet betaltes i kontanter. Vi betalade 20 kr/år. När staten byggde hamnen köpte de in hamnområdet och fiskarna fick köpa tomterna av staten. Vi fick betala 400kr för tomten. Det huset, jag bor i, är en omändrad ryggåsstuga, men den byggdes om så tidigt att jag inte kan minnas den.

Myr tiden

ACC. N:R M. 14281:2.

Jag började fiska när jag var 14 år och höll på med det till jag var 15 år och gick sedan till sjöss och seglade 8 år i sträck. Jag har seglat på alla hav och har varit i Afrika, Australien, Nya Zeland, Nya Caledonien och på Chilekusten och har varit med om 5 st förlisningar, därav en torpedering under Boerkriget.

1904 for jag till Amerika och var där i 2 år. Jag seglade hela tiden på östkusten, 1 år på president Rosevelts båt. 1906 kom jag hem och började fiska på nytt.

Vi hade små öppna båtar då med sprisegel. De däckade båtarna kom sedan på 8-10 år mellan 1900 och 1910. Den första motorn kom till Hanö 1912 det var Bernt Nordgren som skaffade den, själv fick jag min första motor 1922.

Vi hade garn för sillfisket liksom nu, men med mindre antal maskor. Vi var 3 man, som var lika lottade på båten, och hade 20 garn var. Den som ägde båten hade annars en 6 garn eller så mer för båten.

Tomterna arrenderades av en bonde, som köpt Hanö, tills staten köpte tomterna och sålde dem åt oss. Arrendet betalades i pengar.

En del hade kor, höns och grisar hade alla. Gris hade man året om, di gick lösa var di ville på ön och åt gräs och fiskavfall.

Förr åt man mest potatis, bröd och fiskevaror. Potatisen och mjölet köptes av bönderna. Det fanns en bod, som räknades som handelsbod, men den sålde mest snus spik och sådant. De riktiga handelsbodarna kom före första världskriget.

Man åt mera salt mat förr, en tunna sill och en tunna torsk saltades till vintern och grisen som slaktades till jul saltades den med.

Allt bröd bakade man själv, bakugnar finns kvar fortfarande, men användas inte, man slutade med det under sista kriget. Det är lättare att få bröd nu och man

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Nya tiden

ACC. N:R M. 142813.

äter mindre bröd.

Vi hade skollokal i en fiskarstuga när jag började skolan, men vi fick ett riktigt skolhus medan jag gick i skolan.

Vi skulle gå för prästen 17-18 gånger innan vi blev konfirmerade och då fick vi hyra in oss i Hörviken och gå till Mjällby.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

ACC. N:R M. 14281:4.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Vid 8-9 års ålder fick jag börja följa med på fisket. Jag höll på med fiske och seglade litet tills jag 1904 for till Amerika. Det var de dåliga tiderna som drev folk dit, de flesta kom tillbaka men ungefär 1/3 stannade kvar där. Jag kom tillbaka 1914 och har sedan fiskat här hemma.

Nya tiden

Di hade öppna båtar med råsegel först och gick över till sprisegel och däckade båtar kring år 1900. Motorn kom under min amerikaitid, kring 1910 skulle jag tro. Lax och sill togs med garn och lax och torsk med krok. Man var 3 st i båten och det kunde vara både en, två och tre som ägde båten. Ägaren hade 5-6 garn mer för båten, en del hade lika många som en lott för en karl, de var överenskommelse från fall till fall. Var och en tog det han fick på sina garn.

Lax fiskades huvudsakligen med fasta krokar förr, drivlinor har funnits men det var en period på kanske 20 år då de inte användes men sedan kom dom igen för 5-10 år sedan.

1922 kom trålarna. Jag hade lott i en, det var den tredje i Blekinge, en på Hasslö och en i Karlshamn skaffade sig tidigare. Idéen fick vi genom ett undersökningsfartyg som staten hade. Det var spättor och torsk som fångades då. Spättorna tog helt slut i Östersjön genom trålningen. Sill har man inte börjat ta med trål förrän på sista tiden och så här allmänt med trålare har det inte blivit förrän de sista 5 åren.

Bönderna ägde marken här och arrendet fick betalas i pengar med 12 kr/1000 m² om året. När staten byggde hamnen köptes området in och fiskarna fick lösa ut sina tomter.

Kor, höns och grisar fanns i varje hus förr. Grisarna fick gå vilt på ön och hopsamlades på höstarna. Höns och grisar har man ännu kvar, men kor är det länge

ACC. N:R M. 14281:37

sedan någon fiskare hade.

Det var riktigt bröd förr. Man bakade allting själv, slutade med det för 15 år sedan eller så, sedan det blev postbåt och familjerna blev mindre och fiskarnas förhållanden förbättrats.

Telefon kom till Hanö 1924 och elektriskt ljus 1939.

De flesta av de unga har stannat kvar inom fisket.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

ACC. N:R M. 14281:6.

Jag började fiska vid 14 år och fiskade tills jag var 22 år. 1902 for jag till Amerika, seglade där på Östkusten i 7 år, kom tillbaka 1909 och har sedan blivit hemma och fiskat.

Som barn kommer jag ihåg de öppna båtarna med råsegel, men jag har inte själv varit med i dem. När jag började fiska hade vi 26 fots däcksbåtar med sprisegel. Den första motorn på Hanö skaffade min far och det var ungefär 1908.

Vi fiskade lax på garn och krok, sill på garn och torsk på krok. Sillgarnen var 100 alnar långa och 4 famnar djupa förr, laxgarnen var 35-37 maskor djupa och 100 alnar långa. Man hade fasta laxkrokar förr men på 1940-talet övergick man till drivkrokar.

Man var 3 man på båten när man hade sillgarn och 2 när man hade laxgarn. Det fanns en tid när fiskarna hade drängar, som följde med ut, men sedan blev det löddakarlar. Det var i allmänhet en som ägde båten och löddakarlar som följde med. Man hade 18 garn på lotten och båtägaren hade 6-7 garn för båten. De som var i båten hjälptes åt, men var och en tog det han fick på sina garn. Förr stenade man ut garnen, sedan blev undertelnen försedd med bly. Man torkade garnen på samma sätt förr, men då fick man bära upp dem till torkplatserna nu karrar man upp dem.

1901 byggdes en hamnpir, men vi hade kåsor innanför, och när en storm var i antågande fick man gå stugegång för att få båtarna uppdragna på land innan de slogs sönder. Först 1938 fick vi den nya hamnen.

Det fanns skola på min tid men före den fick dom gå i husen och hålla skola. När vi skulle konfirmeras fick vi bo i Hörviken 1 år och gå till Mjällby ett par gånger i veckan. Ville folk gå i kyrkan fick dom segla i land, prästen kom

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

nya tiden

ACC. NR M. 14281:2.

ej ut till Hanö.

Tomterna arrenderades av bönderna och arrendet betalades i pengar, dessutom fick man hjälpa bönderna med att få i land kreaturen. När staten köpte in hamnområdet fick fiskarna köpa tomterna av den.

Kor var det många som hade förr, nu är det ingen fiskare som har kor. Gris och höns fanns det i alla hus och de flesta har det fortfarande.

Telefon och ordnad postgång kom först några år efter första världskriget. Liten handelsbod har alltid funnits på Hanö.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

ACC. N:R M. 14281:8.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Jag fick som 7-åring börja följa med far på fiske, och jag fortsatte med det tills jag var 17 år, då jag år 1904 for till Amerika. Där fiskade jag på Alaska mest hela tiden, och sedan jag 1919 kommit tillbaka var jag fiskare på Hanö tills jag för 10 år sedan bosatte mig i Nogersund.

Vi hade mindre båtar förr. De var öppna båtar med sprisegel, de största var 25 fot. De största började däckas kring 1897-98. Seglen vävdes på en fabrik i Karlshamn. Motorer fanns inte före min amerikaitid, men hade slagit igenom när jag kom tillbaka.

Laxgarnen är de samma nu som förr, men sillgarnen är litet större nu. Förr var de 90 alnar långa och 10-15 alnar djupa, nu är de 100 alnar långa och 15 alnar djupa.

För det mesta hade man lika lott i båten, ibland kunde någon som inte hade lott få följa med. Di hade 15-16 nät per man och har likadant nu. Den, som inte hade lott, hade 4-5 nät mindre.

När jag kom hem 1919 drev jag lax- och sillfiske med garn och använde de däckade motorbåtarna. 1922 skaffade jag tillsammans med två bröder, som också varit i Amerika en trälare. Vi var de första enskilda i Östersjön, som skaffade trälare. Vi var i Danmark och köpte en 35 fots, 30 hästars, 6 fot djupgående trälare, och vi fiskade med snörpvad, ankrade och drog valen till oss ute på fiskeplatsen. Vi fiskade spättor och ibland torsk och höll på i tre år innan nästa trälare kom. 1930 - 32 slog trälarna igenom vid spätfisket, och det blev 4 båtar till på Hanö. Först efter kriget slog trålfisket på sill och torsk igenom. Plattfisk-
en är nästan utrotad i Östersjön genom trälarna, men sillen och torsken tycks ej minskas. Laxen fångas fortfarande med garn och krok.

Mya tiden

ACC. N:R M. 14281:9.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Garnen band man alltid själv förr, och det finns ännu folk som binder laxgarnen, men sillgarnen köpes maskinbundna, det slog igenom under min amerikaitid.

På Hanö var det inget annat än fiske. En bonde ägde ön och arrenderade ut tomt-erna åt fiskarna. Staten köpte in hamnområdet, när hamnen byggdes 1903-04, och fiskarna fick på 10 år lösa in sina tomter av staten. Varje fiskare skulle göra 75 dagsverken för att få hamnen dit.

Man hade höns och grisar allmänt och somliga hade kor. Sjöfågelsjakten gav färsk mat vintertid. Man odlade inte potatis eller något annat matnyttigt, tomt-platserna användes till garnhängena. Man köpte potatis och mjöl av bönderna. Allt bröd bakade man själv, nu äter man inte så mycket bröd och vill inte ha det så gammalt.

Amerika har betytt mycket för fiskelägena. Pengarna di skickade hem hjälpte många fattiga, och en del som var däröver några år tjänade så mycket att de kunde skaffa utrustning för fisket, när de kom hem. Pålnäten, ålnäten, tror jag har kommit från Amerika; di fiskade lax därute på det sättet.

ACC. N:R M. 14281:10.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Jag for till Amerika år 1904 när jag var 17 år. Vi var 45 st från Mjällby församling, flickor och pojkar bara unga människor, som for den veckan. Det var folk från alla yrkesgrupper. Alla unga for, det var så svårt att försörja sig här hemma och man kunde inte gå kvar ensam bland bara gubbar och käringar. Anhöriga, som kommit dit förut hjälpte en över. Jag hade en bror som tog emot mig i Philadelphia. Två bröder kom över senare. Alla har vi kommit tillbaka. Jag emigrerade med kort varsel, lyckades få ett banklån på 300 kronor, de flesta andra kunde fara när de fått pengar eller biljett från Amerika. Man tog med sig en resväska med litet kläder, det var allt, och prästbetyg var det enda papper som behövdes. Några här hemma försökte inte lära sig språket, det gick raskt att lära sig det därute. Man for utan att närmare ta reda på förhållandena därute och bönderna var nog de, som hade största turen, de fick jord nästan gratis.

Vi gick från Malmö till Köpenhamn och därifrån med tåg till Esbjerg och båt till Harrwich. Därifrån for vi med tåg till Liverpool, där vi fick vänta en vecka på emigranthotell på båtlägenhet till Amerika. Jag kom till Philadelphia där min bror tog emot mig. Jag arbetade första tiden med litet av varje och for efter 7 - 8 månader till västkusten till Seattle. Där gick jag på fiske till Alaska och det höll jag på med hela amerikatiden. Vi fiskade lax och helgeflundra för de bolag, som ägde båtarna, och vi hade procent på fångsten.

Av de, som for till Amerika, blev nog något mer än hälften kvar där. Särskilt från Nordersund och också från Hanö är det en massa kvar därute. De som stannade ägnade sig åt olika yrken, det blev inte så många som ägnade sig åt fisket. Det var mycket bra folk, som for till Amerika, och de hade god kontakt med de hemma-

4 of 103

ACC. N:R M. 14281: //.

varande. De skrev och berättade om sitt liv därute och skickade hem pengar till föräldrar och syskon. Dom var arbetsamma och skötsamma och 4 av 5 skickade hem pengar, och det hjälpte många fattiga här hemma.

Jag kom hem 1919, skulle nog ha stannat om inte kriget kommit, amerikanarna tog mest naturaliserade utlänningar till soldater. När jag kom hem blev jag fiskare på Hanö och för 10 år sedan flyttade jag hit till Nordersund.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND